

## **СТАНОВИЩЕ**

от

проф. д-р Мариана Карагьозова – Финкова,  
Катедра „Конституционноправни науки” на СУ „Св. Кл. Охридски”,

вътрешен член на жури по конкурс за заемане на академична  
длъжност „Професор” – 3.6. Право (Право на Европейския съюз),  
обявен в ДВ, бр. 13 от 17.02.2015 г. и ДВ, бр. 23 от 17.03.2017 г.

### **УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,**

**Със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски” № РД-38-255 от 3.05.2017 г. съм определена да изготвя становище по настоящия конкурс за заемане на академичната длъжност „Професор” – 3.6. Право (Право на Европейския съюз), обявен в ДВ, бр. 13 от 17.02.2015 г. и ДВ, бр. 23 от 17.03.2017 г., която предоставям на вашето внимание.**

#### **I. Обща характеристика на кандидатурата според законовите изисквания.**

Единствен кандидат по настоящия конкурс е доц. д.ю.н. Атанас Семов. Той отговаря на изискванията на закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ ) и правилниците по неговото прилагане : има образователната и научна степен „доктор”; заема академичната длъжност „доцент” в СУ „Св. Климент Охридски” в съответствие със законовите изисквания – не по-малко от две академични

години; представил е публикуван монографичен труд (в три тома), който не повтаря тези в предходни процедури за научна степен и звание; публикувал е и други оригинални научни изследвания; не е навършил 65-годишна възраст и не е с удължен трудов договор по реда на § 11 от Преходните и заключителни разпоредби от Закона за висшето образование. Доц. д.ю.н А. Семов е носител на Катедра „Жан Моне” на Европейския съюз (ЕС).

Кандидатът има пълна академична натовареност и изключително активна преподавателска дейност. От осем години изнася самостоятелен лекционен курс по „Право на ЕС” в ЮФ на СУ, както и по други дисциплини, в Международната магистърска програма „Право на ЕС” в ЮФ на СУ, на която е създател и ръководител.

Доц. Семов има съществен принос за формирането на добър екип асистенти по „Право на ЕС“ при Катедра Международно право и международни отношения при ЮФ на СУ. Наред с теоретичната подготовка на обучаваните, полага постоянни усилия за осигуряване на занимания в практическа среда извън висшето училище – в структури на съдебната система, адвокатурата, нотариата и др., вкл. като специален лектор на Върховния административен съд (ВАС). Кандидатът осъществява първото по рода си продължаващо обучение по „Право на ЕС“ в ЦОА „Кр. Цончев” за над 200 адвокати от цялата страна.

Научно-изследователската дейност на доц. д.ю.н. А. Семов е високо продуктивна и се отличава с подчертана актуалност на изследваните проблеми и приносен характер за теорията и практиката на правната наука. Има публикувани общо 12 книги и учебни помагала в областта на правото на ЕС, част от които посветени на водещи фундаментални проблеми в тази материя. Отделно има публикувани 10 студии и 63 статии, активно работи като редактор, съставител и/или преводач на 25 специализирани издания.

Посочените публикации са само един аспект на същественния принос на кандидата за изграждането на българската школа по право на ЕС.

Доц. Семов осъществи успешно два проекта „Жан Моне“. За неговите изследвания и публикации в материята „Съдебна система на ЕС“ заслужено му бе присъдена първа за СУ Катедра „Жан Моне на ЕС“.

С участието и на създадения от него още през 2004 г. Институт по Европейско право подготви и осъществи общо седем престижни международни конференции, в част от които съм взела участие, както и единствената в България библиотека „Студии по Европейско право“, включваща вече 35 издания.

От 20 г. членува в Българската асоциация по международно право, на която от 2011 г. е заместник-председател. Член е на Асоциацията по Международно право – Лондон от 1999 г., от 2005 г. е член на Комитета по изучаването на Международното право, от 2012 до 2014 г. - кооптиран член на Изпълнителния комитет. От 2010 г. членува в Световния съвет на ядрените работници и експерти (WONUC.ORG), на който от 2012 г. е Втори вицепрезидент.

Многократно е бил гост-преподавател или ЕРАЗМУС лектор в европейски университети.

## **II. Относно представения за участие в конкурса научен труд.**

За участие в настоящия конкурс доц. А. Семов представя 3-томен труд – „Права на гражданите на ЕС“ – с общ обем от близо 900 стр. без приложенията. Впечатлява богатият научен апарат – над 450 цитирани решения на Съда на ЕС (СЕС) и общо над 250 цитирани съчинения, значителна част от които на френски и английски език.

Проблематиката, предмет на изследването, е с непреходна актуалност и се отличава с мащабния си характер. Авторът е подходил със стремеж за

всеобхватност на анализа и този стремеж може да се смята за успешно осъществен. В този смисъл тритомният труд е новаторско, приносно и висококачествено научно произведение.

Голяма част от разгледаните въпроси до сега не са изследвани в българската правна литература, а някои от тях не са предмет на подобно задълбочено и цялостно проучване и в европейски мащаб.

Анализът е белязан от много силно присъствие на телеологичния метод – авторът търси и обяснява причините за всеки от анализирания проблеми или за всяко от представените от СЕС заключения. Този подход отстъпва място на систематичният само в Част Втора на том II от представения труд - относно правото на свободно движение на хора, където авторът очевидно (както и сам посочва) е бил воден повече от стремеж за постигане на максимална практическа ползност на изложеното.

Може да се приеме, че изложението във всеки от следващите толове става все по-систематично, с ясна вътрешна връзка между отделните проблеми, с ясна обща теза. По моя преценка, заключенията към всеки от дяловете на Том I, както и заключението в края на същия, дават израз на изходната позиция и основополагащата теза на автора, която последователно се отстоява и разгръща в следващите два тома, а именно: основните права на гражданите на ЕС и самата Харта на основните права в ЕС (ХОПЕС) са съществен елемент на изграждащото се конституционно измерение на ЕС.

Считам, че известната повтаряемост, която може да се установи в 3-те тома, има своето обяснение от една страна с динамиката в материята (особено относно присъединяването на ЕС към Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС)), а от друга – с решението на кандидата да представи в конкурса и трите тома, като между издаването на първия и третия са минали повече от 5 години. Кандидатът

би могъл да участва в конкурса дори само с един от тези три тома, но изследването би загубило своята цялост и стойност, ако бъде разделено. Т.н. в том Трети авторът надгражда своя анализ на проблемите на присъединяването на ЕС към ЕКЗПЧОС. Той изследва съществените проблеми, без да повтаря изграденото в първия том, допълва загатнатите или ясно изразени в първия том съмнения с ясни изводи след Становище 2/13 на Съда на ЕС.

Заслужава специално внимание и високо следва да се оцени специфичният педантизъм в работата на кандидата с научния апарат. В неговия труд не се срещат твърдения, които да не се основават на убедителна аргументация, на мащабно позоваване на практиката на СЕС, както и на множество научни съчинения от утвърдени европейски анализатори. Всяко позоваване е съпроводено от прецизно цитиране на автора, със старателно посочване на съчинението, изданието/сайта и страницата. Някой може да упрекне автора, че при всяко цитиране на едно и също съчинение в бележката под черта възпроизвежда цялата сигнатура, вместо да използва утвърдените кратки форми („цит. съч.“, „пак там“ или „ibid“ за съчиненията на латиница). Включително и съдебните решения, споменати в цитирани пасажии от становището на СЕС, са посочени по различен начин и в пълнота, което показва задълбочено познаване на същите и се потвърждава от изложението. В същото време това изобилие от позовавания и цитати не подменя авторската теза – авторът не се крие зад чужди фрази, идеи или тези, а ги вплита умело в своя анализ, използва ги като средство за илюстрирането или доказването на своите тези.

Прави впечатление, че авторът много често препраща към свои предходни трудове, не винаги особено необходимо. Приемам това за разбираемо: доц. д.ю.н. Атанас Семов е утвърден автор в разглежданата материя, създал е поредица изследвания, посветени на основните въпроси

на съюзното право, което му дава основателно самочувствие за научен принос.

По отношение на отделните основи кръгове проблеми може да се установи хармоничност и завършеност на анализа в рамките на тритомното издание.

Изложението относно института на гражданството на ЕС (том Втори) съчетава умело въвеждане на общо познание относно особеностите на ЕС с изследване на конкретните елементи на този специфичен институт. Считам, че в тази част на изследването (предвид основната теза на автора) има много силни приносни моменти, като тези относно европейската гражданска инициатива (стр. 177 и сл.). Несъмнен принос е систематиката на всички права на гражданите на ЕС (стр. 86 и сл.), и най-вече категоризацията и характеристиката на института (стр. 61 и сл.), очертаването на кръга на лицата, ползващи се от правото на свободно движение на хора (стр. 196 и сл.) и др.

Изложението относно Хартата за основните права (в том Първи) се отличава с аналитичност и силна полемичност, но понякога с пресилена категоричност в оценките или изводите. Може да се каже, че тук авторът е надградил систематизираното проследяване на основните особености на Хартата с критичен прочит на някои нейни разпоредби и особено на Разясненията към нея.

Като цяло, оставам с впечатление, че авторът съзнателно е търсил подход, при който да съчетава в едно издание изложение с по-прагматичен характер с изложение с отчетливо научно-аналитичен характер и това може ясно да се установи и в том Трети. Ако прочитът на проблемите на присъединяването на ЕС към ЕКПЧ (в Първа част) е белязан от проникновеност, дълбока научна аргументираност, силна полемичност и изобилие от ясни изводи, то изследването на принципа на

недискриминация в правото на ЕС е по-скоро подчинено на стремеж за систематичност, пълнота и практическа полезност на изложението.

Като несъмнен принос следва да се подчертае значението и качеството на формулираните от автора предложения *de lege ferenda*, които по моя преценка са новаторски в общоевропейски мащаб и по отношение на които авторът би трябвало да положи усилия да получат международно признание.

Като обобщение мога да приема, че тритомният труд на доц. д.ю.н. А. Семов представлява цялостно, задълбочено, аналитично и новаторско изследване, с безспорен принос за правната теория и практика и за пореден път показва утвърдени много добри изследователски и академични качества на кандидата.

### **III. Относно представените за участие в конкурса други публикации.**

Наред с тритомния научен труд доц. А. Семов представя за участие в конкурса още 3 студии и 6 статии, макар и те да надхвърлят изискуемата научна продукция за участие в настоящия конкурс.

Специално внимание заслужава студията „Фундаментална доктрина за европейската интеграция. Основни особености на съюзния правен ред според Становище 2/13 на Съда на Европейския съюз” (сп. „Общество и право”, 2017 г.). В нея авторът предлага за първи път у нас цялостна концепция за разбиране на особеностите на ЕС и неговия автономен правен ред.

Несъмнен приносен характер имат предложените от кандидата дефиниции относно:

- самия ЕС (където силно възразява срещу „всяка употреба на квалификацията „федерация“), с неговите ценности и цели;

- правото на ЕС (за което аргументирано настоява да се разглежда като „самостоятелен правопорядък“ и извлича от това поредица конкретни изводи);

- правното положение („статусът“) на интегрираната държава (с ясен анализ на въпроса за засягането, но „не прехвърляне“ на суверенитета) с произтичащите последици;

- ролята на националния съдия (и най-вече на неговия „диалог“ със Съда на ЕС).

Всичко това е позволило на кандидата да предложи „цялостна концепция за европейската интеграция“, като част от предложените от автора дефиниции са без съмнение авторски (напр. „ЕС е ценностен и целеви съюз на суверенни държави и граждани, овластен да създава правила за поведение за утвърждаване на своите фундаментални ценности в общ интерес“).

Кандидатът аргументира и собствено виждане за ЕС като „междина форма между суверенитета и международното право“, който „има смисъл само в своя интеграционен формат – по-ефективен от международната организация, но не и пълновластен, като държавата“.

Внимание заслужава и студията „Преюдициалното запитване. Производството за преюдициални запитвания като гарант за добро правосъдие и за реализация на основното право на гражданите на достъп до съд. Изводи за ролята на националните юрисдикции в актуалната практика на СЕС“ (отново в сп. „Общество и право“, 2016 г.). В нея се предлагат нови елементи за разбирането и правилното осъществяване на производството за преюдициални заключения и по-общо на тълкувателната компетентност на Съда на ЕС като гарант за добро правосъдие. В поредица оригинални (или поне оригинално поднесени)



„тези” и „изводи” авторът предлага на практикуващия юрист полезен каталог от разбирания и правила, особено относно задължението на националния съдия за отправяне на преюдициално запитване (аргументирана е формулата - „който има право – е длъжен”).

Ясни и убедително аргументирани твърдения съдържа студията „Проблематичната двойственост на режима на защита на правата на човека в ЕС след Лисабон” (от 2013 г.), за която считам, че по същество се повтаря в Заключението на том Първи.

Много по-свободен изказ и политико-философски обобщения, към които очевидно има склонност, авторът си е позволил в статията „Кръстопътните дилеми на ЕС – между суверенитета и интеграцията” (2014 г.). От съдържан и аргументативен стил е белязано изследването „Ново или допълнено виждане на Съда на Европейския съюз относно понятието за „национална юрисдикция” по чл. 267 от договора за функциониране на ЕС (ДФЕС) – изводи от едно от най-важните български преюдициални запитвания” (2017 г.). Същият аналитичен подход проличава и в статиите „Българското дело, довело до първо тълкуване на понятието за дискриминация, основана на етнически произход и очертаване на рамките на „пряката” и „непряката” дискриминация (Дело С-83/14 ЧЕЗ срещу КЗД)” (2017 г.) и „За ролята и отговорността на националния съдия по прилагането на Правото на ЕС (необходимо припомняне на изводите от две исторически решения на Съда на ЕС) (2017 г.). Тези изследвания се характеризират с едно балансирано съчетаване на качествата на задълбочения учен с тези на публицист, което съчетаване на така различни подходи намирам за полезно за правните изследвания в разглежданата материя (в частност – за „не-присъединяването” на ЕС към ЕКЗПЧОС в том Трети).

Стилът на кандидата е разпознаваем: едновременно ясен и жив – със специфична академична артистичност на фразата. Когато са уместни,

подобни фрази правят текста по-четивен и за мен са приемливи в научните изследвания на една динамична и проблематична материя каквато е предмет на представения по конкурса научен труд.

Считам, че както студиите и статиите, така и трите тома представени от доц. д.ю.н. А. Семов са полемични по характер изследвания – Семов (особено в том Трети) влиза в спор и защитава не просто СЕС, а самата природа на ЕС. Семов като личност е непресторен и ясен в позицията си – показвал го е и в други свои съчинения, а и в други свои изяви. Следва да се подчертае обаче, че тук той постига ново равнище: почти навсякъде умело е заменил емоцията с аргументи, развълнуваните констатации – с обосновани изводи. Несъмнено доц. Атанас Семов е достигнал в развитието си като учен до качества, които го извеждат на висотата на установените в правната наука у нас традиции.

Изложеното ми дава основание да приема, че преподавателската и научната дейност, и представеният за участие в конкурса хабилитационен труд в три тома, са в пълно съответствие с изискванията на ЗРАСРБ. **Изразявам с убеденост подкрепа за кандидатурата на доц. д.ю.н. Атанас Семов за заемане на академична длъжност „Професор” в научно направление 3.6 „Право” – „Право на ЕС” като поддържам научното жури да направи предложение в този смисъл пред факултетния съвет на Юридически факултет при СУ „Св.Климент Охридски“.**

*18 юли 2017 г.*

.....  
(проф. д-р Мариана Карагъзова – Финкова)

